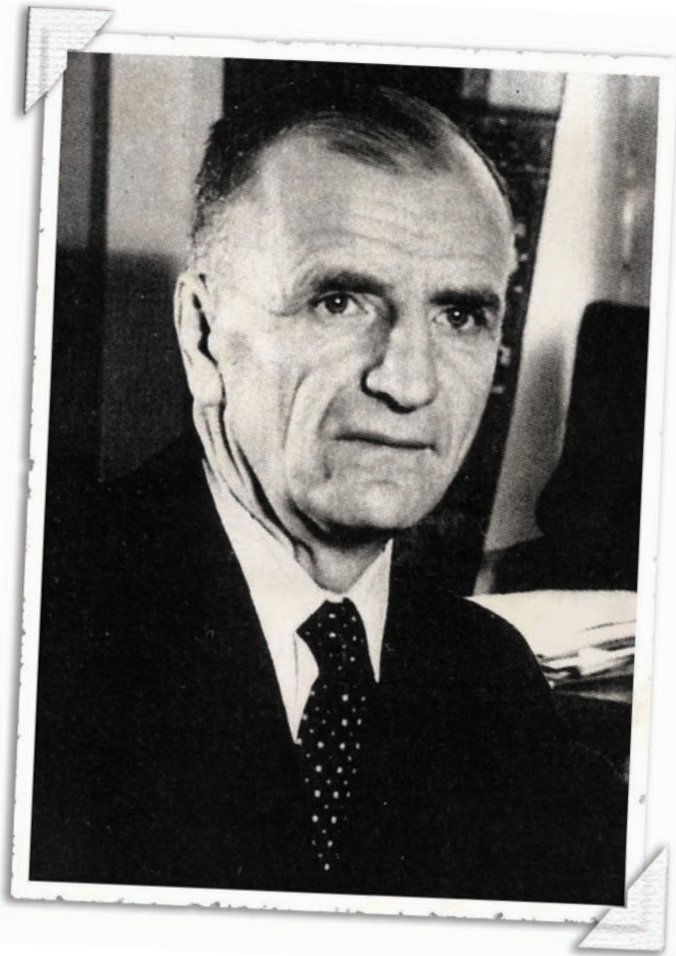

Unto Martikainen

ROVASTI ANTTI KUKKOSEN KOHTALONTIE

Valtioneuvoston istunto, rovasti Antti Kukkonen vasemmalla toiseksi viimeinen. Kuva: Museovirasto

LOKAKUUN 3. PÄIVÄNÄ vuonna 1889 syntyi silloisen Kontiolahden pitäjän Haapajoen kylässä, Kukkolan talossa, terve ja ponte-va poikalapsi. Hänen vanhempansa olivat talollinen Juho Kukkonen ja tämän vaimo Kaisa Liisa, omaa sukua Ilvonen.

Antti Kukkonen varttui koulupojaksi ja hän kirjoitti ylioppilaaksi Joensuun Klassillisesta Lyseosta keväällä 1910. Antti lähti opiskelemaan teologiaa Helsingin yliopistoon. Hän suoritti ensin teologisen erotutkinnon 1914 ja sitten pastoraalitutkinnon 1916.

Antti Kukkonen pappisura johti hänet mm. Puumalan, Parikkalan ja Tohmajärven seurakuntapapiksi, mutta lopulta päivänpolitiikka nosti hänet julkisuuteen.

Antti Kukkonen valittiin eduskuntavaaleissa maalaisliiton kansanedustajaksi omasta vaalipiiristään Joensuusta ja hän toimi eduskunnan jäsenenä 1919-1945 sekä vielä 1954-1962.

Nuoresta kansanedustajasta tuli valtioneuvoston jäsen ensi kerran huhtikuussa 1924 pääministeri Lauri Ingmanin hallitukseen, jossa hän hoiti apulaisopetusministerin tehtäviä 31.03.1925 saakka.

Varsinaiseksi opetusministeriksi Antti Kukkonen tuli 17.12.1927 - 22.12.1928 istuneeseen J E Sunilan hallitukseen sekä Kyösti Kallion kokoamaan hallitukseen 16.08.1929 - 04.07.1930 ja vielä J E Sunilan II hallitukseen 21.03.1931 - 15.12.1932.

Kyösti Kallion IV hallituksen opetusministerinä Kukkonen toimi 07.10.1936 - 12.03.1937. Risto Rytin II hallituksen 27.03.1940 - 03.01.1941 opetusministeriksi Kukkonen nousi kansakunnan kohtalonhetkinä, kun talvisota oli juuri päättynyt.

Jatkosodan kuluessa nimitetyn JW Rangellin hallituksen 03.01.1941 - 05.03.1943 opetusministerikauti jäi Antti Kukkonen viimeiseksi. Hallitusvastuussa Kukkonen oli seitsemän kertaa, ja hän oli merkittävä poliittinen vaikuttaja siten koko Suomen historian kannalta. Hän kuoli 14.02.1978, joten on kulunut 30 vuotta hänen poismenostaan.

Puolustusvaliokunnan jäsenenä Antti Kukkonen katsottiin vaikuttaneen siihen, että Suomi joutui jatkosotaan Neuvostoliiton kanssa ja solmi sopimuksen sotilaallisesta yhteistyöstä kansallissosialistisen Saksan kanssa.

Pastori Antti Kukkonen, omaa tilaansa hoitava maanviljelijä ja entinen opetusministeri, olikin yllättävä ehdokas sotasyllisten listalle, kun sotasyllisyysoikeudenkäynti alkoi Helsingissä Säätytalossa 15.11.1945.

Lauantaina 16.02.1946 sotasyllisyysoikeus oli päässyt asian käsittelyssä siihen, että se oli valmis julistamaan tuomiot maanantaina 18.02.1946. Liittoutuneiden valvontakomission venäläinen puheenjohtaja Andrei Zhdanov vaati nyt neljän jo vapaalle jalalle päästetyn syytetyn miehen vangitsemista.

Tuomioiden aiheuttamat reaktiot oli voimakkaita. Poliittinen painostus huipentui Suomen hallituksen oikeudelle lähettämään kirjelmään, jossa valtioneuvosto viittasi välirauhansopimuksen 13. artiklassa mainittuun yhteistoimintaan ja antoi samalla ymmärtää, että se edellytti syytettyjen tuomitsemista Liittoutuneiden Valvontakomission esittämällä pohjalla.

Pääministeri J K Paasikiven allekirjoittama kirjelmä riitti muuttamaan tuomiot ankarammiksi, tosin äänestyksen jälkeen äänin 8 - 7.

Sotasyllisyysoikeus tuomitsi Risto Rytin virka-aseman väärinkäyttämisestä valtakunnan vahingoksi 10 vuodeksi kuritushuoneeseen. Muiden syytettyjen tuomiot samasta rikoksesta olivat seuraavat:

Rangell	6.0 vuotta
Linkomies	5.5 vuotta
Tanner	5.5 vuotta
Kivimäki	5.0 vuotta
Ramsay	2.5 vuotta
Reinikka	2.0 vuotta
Kukkonen	2.0 vuotta

Torstaina 21. 02.1946 kahdeksan suoma-

laista poliitikkoa asteli vartijoiden saattamina Säätytalosta kohti vankilaa suorittamaan heille tuomittuja rangaistuksia. Sotasylliset olivat työelämässä, lähes kaikki valtion viroissa tai yritysten palveluksessa.

Antti Kukkonen oli tässä suhteessa poikkeus. Hän oli itsenäinen maanviljelijä, joka saattoi aina ministerin tehtävät jätettyään vetäytyä omalle maatilalleen Joensuun lähistölle. Koko elämänsä hän oli myös uskollinen pappiskutsumukselleen ja oli kysytty vihki- ja kastepappi Joensuussa ja Pielisensuussa.

Kotiväen toimeentulo oli useimmille vangituille suuri huolenaihe. Kun Kukkonen oli vankeusaikanaan sairastunut sydänvaivoihin ja siirretty sen tähden Kivelän sairaalaan, ei hän sairaalasta käsin voinut mitenkään vaikuttaa perheensä toimeentuloon.

Antti Kukkonen Elsa-puoliso oli kuitenkin tarmokas suomalainen maaseudun emäntä. Hän pystyi hoitamaan paitsi Pohjois-Karjalan oloissa varsin suurta Kukkolan tilaa ja kolmea tytärtään sekä huolehtimaan yhdestä sotaorpona perheeseen otetusta kasvattilapsesta.

Kun Antti Kukkonen hoito Kivelän sairaalassa edelleen pitkittyi jopa yli vuoden mittaiseksi, alkoivat sen kustannukset huolestuttaa perheenisää. Asia järjestyi lopulta niin, että maalaisliitto maksoi kaikki pitkäaikaisen kansanedustajansa sairaalakulut, 109 000 markkaa.

Aloitteen tekijänä tässä oli Tyko Reinikka, joka vapautteen päästyään katsoi, että tämä oli vähintään, mitä maalaisliitto saattoi tehdä miehelle, "kun hän puolueen puolesta, ei vain menettänyt vapauttaan, vaan vielä terveytensäkin".

Oulun hiippakunnan emerituspiispa Olavi Rimpiläinen on muistellut: "Nuorena pappina Pielisensuussa kirkkoherrani Olavi Krogerus vei minut tervehtimään tunnettua joensuulaista patriarkkaa ja isänmaanystävää, rovasti Antti Kukkoksa. Tuolloin hän eli ja vaikutti Pielisensuun seurakunnan

alueella, kotitilallaan Kukkolassa.

- Kokemattoman nuorisopapin rohkeudella pyysin Antti Kukkoksa 1960-luvun alussa puhumaan seurakunnan nuorten iltaan. Hän oli tuolloin jo yli 70-vuotias. Hänen ulkoinen olemuksensa oli kunnioitusta herättävä, sillä hän oli seesteinen ihminen.

- Minun mielestäni hänen silmänsä katsoivat jonnekin kauas. Jos joku on nähnyt Pohjanlahden kalastajan ohjaavan venettä, hän tietää, miltä näyttää se, joka katsoo kauas.

- Voimakas vaikutelmani oli, että siinä on mies, joka on löytänyt vahvan rauhan ja on sovussa Jumalan ja itsensä kanssa. Kun ajatteleekin hänen kohdalleen osuneita olettia katkeruuden ja kärsityn vääryyden jotenkin tulevan esiin, mutta siitä ei ollut jälkeäkään. Hänen elämänkokemuksensa oli opettanut hänelle ennen kaikkea yhden asian: - Jumala on rakkaus."

Mekin olemme velvolliset rakastamaan toinen toistamme. Antti Kukkoksen osa oli pysyä kannassaan valvartauksista poiketen, ja tulla joskus tölvityksikin. On vaikea taito pitää kiinni siitä, minkä tietää oikeaksi, ja tehdä se vapaana katkeruudesta ja vihasta. Antti Kukkoksa oli tätä taitoa ja se oli hänen valloittavan persoonallisuutensa salaisuus.

Tekstin lähteet:

Risto Niku: Kahdeksan tuomittua miestä - sotasyllisten vankilavuodet, Helsinki 2005
Olavi Rimpiläinen, emerituspiispa, puhe Joensuun evankeliumijuhlilla 30.06.2005
Kuva: Museovirasto. Rovasti Antti Kukkonen (1889-1978) oli merkittävä pohjoiskarjalainen poliitikko, maanviljelijä ja hengenmies.

Kirjoittaja, joensuulainen Unto Martikainen, on ahkera karjalaisen kulttuuriperinnön ja historian tallentaja.